УДК 347.9

Леонід Іванович Фесенко,
Голова Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ,
Заслужений юрист України

ПРАВОВА ПРИРОДА РОЗ'ЯСНЕНЬ СУДУ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Забезпечення однакового застосування норм матеріального та процесуального законодавства у контексті виконання приписів Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є одним з основних завдань суду касаційної інстанції і полягає перш за все у вивченні й узагальненні судової практики при вирішенні справ відповідних юрисдикцій. Результатом такого узагальнення є реалізація пленумом повноваження вищого спеціалізованого суду, передбаченого ст. 32 цього Закону, щодо спрямування до судів нижчих інстанцій кваліфікованої допомоги суду вищого рівня у вигляді надання рекомендаційних роз'яснень із питань правозастосування.

За змістом п. 4 ст. 32 Закону вищий спеціалізований суд надає спеціалізованим судам нижчого рівня рекомендаційні роз'яснення з питань застосування законодавства щодо вирішення справ відповідної судової юрисдикції. У контексті діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) зазначені положення розуміються в двох аспектах: 1) це надання місцевим загальним судам, апеляційним судам з розгляду цивільних і кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення роз'яснень із питань застосування норм відповідного законодавства; 2) проведення узагальнень судової практики та аналізу судової статистики.

Загалом правова природа роз'яснень суду касаційної інстанції та її законодавче вирішення не залишаються поза увагою юридичної науки. Окремі аспекти цієї проблеми досліджували С. Братусь, А. Грищенко, Т. Добровольська, С. Іванов, А. Мазанов, М. Марченко, Є. Смолєнцев, Х. Шейнін та інші науковці [4, с. 121; 11; 3, с. 6; 12, с. 16; 8, с. 19]. Стаття 32 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає, що кінцевою метою роз'яснень, наданих пленумом ВССУ, є забезпечення однакового застосування законодавства судами, компетентними вирішувати цивільні, кримінальні справи та справи про адміністративні правопорушення. Але, на наш погляд, така позиція законодавця є не зовсім правильною. Якщо пленумом надаються роз'яснення з метою забезпечення однакового застосування законодавства усіма вказаними вище судами, як того вимагає ст. 32 Закону, то за таких умов ВССУ міг би, наприклад, санкціонувати певні положення, вироблені судовою практикою, які суперечили б нормам ЦПК України або КПК України та Конституції України в силу їх найбільшої поширеності. Тому в цьому аспекті необхідно вести мову про правильне застосування законодавства відповідними суб'єктами – судами.

Звертаємо увагу на термінологію, яку використовує законодавець при визначенні повноважень пленуму вищого спеціалізованого суду. Зокрема, пленум дає роз'яснення з питань застосування законодавства на відміну від Конституційного Суду України, на який покладено обов'язок здійснення офіційного тлумачення норм Конституції України та тлумачення норм права судами при вирішенні конкретних справ. Отже, нас цікавлять роз'яснення з питань застосування законодавства, які надає пленум суду касаційної інстанції та тлумачення норм права судами при вирішенні конкретних справ.

Як неодноразово відмічалося в літературі, роз'яснення самі по собі є засобом судового тлумачення законів, його видом. Із цього приводу слушною є думка професора С. Іванова, який зауважив, що між роз'ясненнями та тлумаченням існує досить тендітна та рухома межа. Різниця між ними полягає у сфері дії: якщо роз'яснення мають вузьку сферу, приймаються судом та для судів, то тлумачення, як правило, носить більш загальний характер [4, с. 122]. Отже, перш ніж заперечувати або погоджуватися з такою точкою зору, з'ясуємо правову природу роз'яснень пленуму вищого спеціалізованого суду як суду касаційної інстанції на прикладі ВССУ та тлумачень норм права судами при вирішенні конкретних справ.

По-перше, роз'яснення можуть надаватися тільки відповідним органом, яким є пленум ВССУ. Усі інші тлумачення норм права здійснюються місцевими судами, а також апеляційними судами з розгляду цивільних і кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення при їх розгляді і вирішенні. По-друге, надання пленумом роз'яснень із питань застосування законодавства обумовлено виконанням його основного обов'язку – забезпечення однакового

застосування законодавства відповідними судами. Згідно із ч. 2 ст. 17, ч. 1 ст. 18 та ч. 2 ст. 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» до таких судів віднесено ВССУ. Роз'яснення пленуму ВССУ стосуються безпосередньо тих судів загальної юрисдикції, які повноважні розглядати цивільні, кримінальні справи та справи про адміністративні правопорушення. На наш погляд, такі роз'яснення являють собою розкриття змісту норм цивільного, кримінального, процесуального законодавства та законодавства про відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень із метою подальшого їх правильного застосування судами при вирішенні вказаних категорій справ. Фактично це своєрідний запобіжник для подальшого неправильного тлумачення правових норм судами, що обумовлений позитивною судовою практикою або її недоліками.

Необхідність тлумачення будь-якої норми викликано обставинами вирішуваної у судовому порядку справи та необхідністю законного, обґрунтованого і справедливого розв'язання правового конфлікту в обмежені строки, тобто ми можемо вести мову про різні рівні тлумачення. Тому можливо весь масив судової практики за часом прийняття відповідним вищим спеціалізованим судом роз'яснень умовно поділити на дві групи: судова практика, яка склалася до прийняття цих роз'яснень, та судова практика, яка склалася після їх прийняття. У свою чергу, остання може поділятися на судову практику, в якій враховані відповідні роз'яснення, та судову практику, в якій такі роз'яснення не враховані.

Як зазначає вітчизняний дослідник А. Грищенко, роз'яснення повинні надаватися з метою не просто однакового застосування законодавства. Це викликано необхідністю забезпечувати верховенство правового закону, що є складовою існуючого механізму забезпечення здійснення правосуддя в Україні. Роз'яснення повинні слугувати до постановленого правосудного вироку опосередкованою гарантією забезпечення реалізації засад та завдань судочинства [3, с. 7]. Зауважимо, що не будь-яке (або однакове) застосування законодавства забезпечує всебічне, повне та об'єктивне вирішення правових спорів тощо, а лише правильне, тобто таке, яке відповідає вимогам Конституції і законам України та основним принципам судочинства.

Також постає проблема дії (дієвості) роз'яснень пленуму як колегіального зібрання суддів. Наприклад, на наш погляд, неправильною є позиція Верховного Суду України, висловлена в п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 року № 9, за змістом якого керівні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України щодо застосування чинного законодавства, надані до введення в дію Конституції України, можуть застосовуватися при розгляді справ у частині, що не суперечить Конституції. Таким чином, окремі роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, навіть незважаючи на прийняття нового закону про судоустрій і статус суддів, так і залишилися керівними.

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України виключно законами України визначаються судоустрій, судочинство тощо. Однак конституційні норми, як правило, є досить абстрактними правовими орієнтирами та потребують своєї деталізації і розкриття в галузевих нормативних актах, зокрема, у процесуальному законодавстві. Але це не означає, що пленум у разі внесення будь-яких змін до діючого законодавства повинен надавати свої роз'яснення. Це суперечитиме вимогам Закону України «Про судоустрій і статус суддів», оскільки за змістом ст. 32 Закону ВССУ надає судам, що спеціалізуються на розгляді відповідних категорій справ, рекомендаційні роз'яснення фактично на підставі узагальнення судової практики та аналізу судової статистики.

Тобто законодавець визначив, що тільки після того, як складеться відповідна практика, а матеріали цієї практики будуть узагальнені вищим спеціалізованим судом за встановленим критерієм (конкретна категорія справ, певний вид процесуальних рішень, певне коло правовідносин тощо), і в наслідок такого узагальнення будуть виявлені недоліки в роботі судів, причини виникнення та шляхи їх усунення, останній може прийняти рішення про надання необхідних роз'яснень відповідним судам загальної юрисдикції. Такий підхід є і виправданим, зокрема, з точки зору усунення можливого впливу на формування позиції судді (суду) при вирішенні конкретної справи.

Для України як для держави, що належить до романо-германської правової сім'ї, основним історично сформованим джерелом права є нормативно-правовий акт (у теорії права – «форма права»), що становить сукупність законів і підзаконних актів (указів глави держави, постанов уряду і центральних органів виконавчої влади, інших документів нормативного характеру, виданих правочинними на те компетентними органами державної влади) [9]. Система побудови нормативних актів різної юридичної сили має ієрархічну структуру відповідно до ієрархії державних органів. На вершині такої ієрархії, як правило, розміщується «основний закон», що традиційно

називається конституцією. Всі інші закони й підзаконні нормативні акти мають прийматися відповідно до «основного закону» і не суперечити закладеним у ньому принципам і вимогам. Такий принцип верховенства «основного закону» закладений і в Основному Законі України, відповідно до ст. 8 якого Конституція України має вищу юридичну силу, а закони й інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції та повинні відповідати їй.

У контексті дослідження правової природи роз'яснень суду касаційної інстанції необхідно звернути увагу на поняття «судовий прецедент». Розглядаючи шляхи впровадження до правозастосовної практики судового прецеденту, виникає питання про однозначність його розуміння і трактування цього поняття. Визнання та використання судового прецеденту характерно для країн англосаксонського права (Австралія, Велика Британія, США, Канада тощо). Прецедентом визнається рішення суду у справі, що розглядається вперше, та є обов'язковим для застосування у всіх аналогічних справах. Отже, таке рішення суду набуває значення своєрідного напряму для наступних рішень і, тим самим, встановлює норму права. Виходячи з такої специфіки судового прецеденту як джерела права, для правових систем країн загального права відмінною ознакою є те, що суд своїм рішенням у процесі розгляду тієї або іншої справи фактично сам створює правову норму. Разом із тим, у правових системах романо-германської правової сім'ї суд у своїй правозастосовній діяльності обмежений існуючими нормами позитивного права та не може виходити за встановлені ними рамки, обмежуючи свою діяльність правильним застосуванням тієї або іншої норми і її тлумаченням [5, с. 13-15].

Незважаючи на істотні відмінності загальної й континентальної систем права у підходах до питань правотворчості, загалом вони є умовними і залежними від того, яке із джерел права домінує в національній правовій системі держави. Адже фактично у правових системах прецедентного права поряд із прецедентом використовується як джерело права нормативно-правовий акт. У свою чергу, в континентальних правових системах велике значення має судова практика в різних формах її прояву – рішення з окремих резонансних справ, узагальнення судової практики, зокрема, постанови пленумів вищих судів, роз'яснення щодо правозастосування вищих спеціалізованих судів, або інші «керівні» роз'яснення. Так, на думку професора С. Братуся, керівні роз'яснення визнаються прецедентом тлумачення або розробкою правоположень на основі розкриття смислу й змісту правових норм [12, с. 58-66]. Тому-то роль судової практики в країнах континентальної правової сім'ї не можна ототожнювати з роллю прецеденту в системах прецедентного права. З іншого боку, не можна й применшувати її значення для процесу правотворчості загалом. Це повною мірою стосується вітчизняних правових реалій.

За наслідками здійснення узагальнення правозастосовної практики, її аналізу та вироблення на цій основі роз'яснень у судів виникає можливість спиратися на тлумачення норми права, викладене в рішенні вищого суду, яким може надаватися підстава до нового її розуміння та застосування. В цьому полягає роль судової практики для країн континентальної системи права, яка зміцнює розуміння змісту правової норми, тобто фактично є «вторинним» джерелом права, що поглиблює і доповнює закон та інші нормативно-правові акти. Крім того, у законодавця з'являється можливість, беручи за основу узагальнення правозастосовної практики, коригувати існуючі правові норми в напрямі їх конкретизації того, що перевірено практикою, та відмови від того, що виявилося неправильним у житті і не має застосування. Як зазначає з цього приводу вітчизняний дослідник Н. Болотіна, за неможливості й абсурдності самої ідеї запровадження в чистому вигляді прецедентної форми правотворчості в континентальних правових системах роль судової практики набуває дедалі більшого значення, ніж специфічне «вторинне джерело права» [13, с. 227].

Здійснюючи тлумачення правових норм, суд зобов'язаний побудувати свої роз'яснення на принципах як правової норми, так і даної галузі права загалом. При цьому проведене судом тлумачення і роз'яснення не повинно обмежувати (зменшувати) обсяг прав, визначених законом. Це зобов'язує суди при розгляді конкретних справ оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з точки зору його відповідності конституції і в усіх необхідних випадках застосовувати конституцію як акт прямої дії.

Тлумачення закону, що здійснюється пленумом вищого спеціалізованого суду адресовано не тільки судовим органам. Так, власники підприємств, установ, організацій та уповноважені ними органи, професійні спілки, робітники і службовці при вирішенні спірних питань, що випливають із трудових відносин, також звертаються до цих роз'яснень, з тим щоб усвідомити, як з точки зору суду касаційної інстанції буде розцінено їх дії судом, що розглядає конкретну справу. Суди забезпечують проведення в життя правових норм, здійснюють піднормативне регулювання суспільних відносин, чим забезпечують і досягнення мети правового регулювання. Але результа-

ти судової правозастосовної діяльності не завжди повністю відповідають нормам права, їх ідеальній моделі. Тому в рішеннях судових органів з розгляду конкретних справ міститься додаткова інформація про суспільні відносини та зміст норм права.

Судовий орган будь-якого рівня при розгляді правових спорів здійснює правосуддя. Наслідки діяльності суду об'єктивізуються в його постановах, починаючи з рішення суду першої інстанції і закінчуючи роз'ясненнями пленуму. Однак, на думку професора Г. Чанишевої, змістом судової практики, що лягає в основу роз'яснень пленуму, є не сукупність актів застосування права, а сконцентровані в них міркування про фактичні обставини, норми права та їх елементи. Тобто, використовується думка, ідея судових органів щодо застосування закону. При розгляді конкретних справ суд здійснює індивідуалізацію, тобто підводить одиничне під загальне, наслідки якої об'єктивізуються в рішенні суду. На відміну від загальних правозастосовних положень висновки суду адресовані конкретним особам і в конкретній справі, їх обов'язковість обмежена рамками даного випадку, що визначає їх місце і роль у процесі правового регулювання. Усі ці індивідуальні правозастосовні положення є «крупинками» досвіду і створюють один з елементів змісту судової практики. З багатьох «крупинок» формується практика застосування певних норм права до конкретних фактичних обставин [5].

На наш погляд, роз'яснення пленуму суду касаційної інстанції мають загальний характер та підлягають багаторазовому застосуванню, що характерно саме для джерел права. Однак цим роз'ясненням притаманна своя специфіка, оскільки вони не можуть підміняти закон чи змінювати його сутність, а сприймаються як допомога судді у вирішенні конкретного спору. Тому видання роз'яснень не наділяє суд касаційної інстанції правотворчими функціями та не підміняє правотворчі органи. У свою чергу, суд першої інстанції, що безпосередньо розглядає правовий спір, має достатньо владних повноважень із метою забезпечення виконання роз'яснень пленуму суду касаційної інстанції всіма учасниками процесу. За відсутності таких повноважень судові органи не можуть виконувати завдання, поставлене у ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», та забезпечити точне і неухильне дотримання законів усіма учасниками правовідносин.

Роз'яснення пленуму вищого спеціалізованого суду забезпечені достатнім механізмом для їх виконання, ігнорування яких може призвести до скасування або зміни судового рішення, постановленого всупереч роз'ясненню. Тому роз'яснення суду касаційної інстанції, котрі містять тлумачення закону, мають свої специфічні ознаки: 1) даються у рамках його законодавчо визначених повноважень; 2) мають правову силу; 3) мають рекомендаційний характер щодо виконання всіма учасниками судочинства; 4) є джерелом права.

Отже, постанови пленуму суду касаційної інстанції, в яких викладені відповідні роз'яснення, не дивлячись на наявність спорів навколо їх правової природи – це джерело права чи ні, а якщо джерело, то яке, виконують роль субсидіарних тлумачень, що слугують для суддів додатковими орієнтирами з питань застосування норм права, тобто визначаються як самостійні норми права з властивими ознаками. До таких ознак роз'яснень пленуму слід віднести такі: 1) є способом зовнішнього виразу норми права, тобто абстрактного правила поведінки; 2) виступають як спосіб закріплення норми права; 3) приймаються тільки пленумом відповідного вищого спеціалізованого суду; 4) надаються уповноваженим на те вищим судовим органом серед відповідних спеціалізованих судів; 5) містять саме норми права, виражені в абстрактній формі та адресовані необмеженій кількості осіб, які підпадають під їхню дію; 6) розраховані на багаторазове застосування; 7) підлягають опублікуванню. Тобто, йдеться не про кваліфікацію постанов пленуму як судового прецеденту, а про віднесення їх до зовсім іншого виду джерел права – нормативних актів підзаконного характеру, що мають субсидіарний характер відносно інших джерел права. Такий висновок підтверджується необхідністю вирішення існуючих проблем законодавчого регулювання та практики діяльності судів [7, с. 12-15; 6, с. 217-223].

Сьогодні часто лунають думки, що за радянських часів питання нормотворчості суду або ігнорувалося, або взагалі відхилялося. У науковій літературі того періоду зазначалося, що судові рішення Верховного Суду СРСР або постанови Пленуму, винесені у конкретній справі, формально стосувалися лише даної справи, але часто виходили за її рамки. Багато цих рішень публікувалися у «Бюлетені Верховного Суду СРСР» та орієнтували суди на суворе дотримання законності при розгляді справ, дослідженні й оцінці доказів тощо. Усуваючи порушення матеріального і процесуального права, Верховний Суд СРСР уживав заходів щодо попередження помилок та встановлення єдності судової практики [2, с. 90-109].

На думку професора О. Горкіна, діяльність Верховного Суду СРСР в основному зосереджувалася на вивченні й узагальненні судової практики, виданні керівних роз'яснень судам про правильне й одноманітне застосування законодавства при розгляді судових справ [1, с. 10-22]. Також

підкреслювалося, що Пленумом Верховного Суду СРСР допускалися окремі випадки нормотворчості. Так, у п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду СРСР від 19 жовтня 1971 р. «Про практику призначення судами видів виправно-трудових установ особам, засудженим до позбавлення волі», вказувалося, що касаційна інстанція наділена правом часткового скасування вироку, а суд першої інстанції – повноваженням розглядати справи за скороченим порядком. Такий порядок діючим на той час законодавством не був передбачений, тому професор І. Перлов вважав, що Пленум Верховного Суду СРСР по суті вирішив дане питання правильно, хоча і вийшов за межі своїх повноважень [10, с. 339].

Що стосується сучасних правових реалій, то відзначимо гостру необхідність посилення роботи судів касаційної інстанції з питань узагальнення судової практики у вигляді роз'яснень у контексті вимог Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зокрема, пошуку належних форм надання їм офіційного статусу. Вважаємо, що першочерговим завданням є вироблення певних правових позицій та видання відповідних роз'яснень щодо численних питань правозастосування специфічних норм, які стосуються досить нових для правової системи України інститутів права, що регулюють, наприклад, інноваційну діяльність, ІТ-технології тощо. У такий спосіб забезпечується контроль за тим, аби судді при вирішенні конкретних категорій справ використовували опубліковані у формі роз'яснень правові позиції, які за своєю суттю є судовими прецедентами.

Постанова пленуму суду касаційної інстанції приймається у тих випадках, коли потрібно доповнити, виправити, змінити, направити відповідно до іншого принципу правозастосування певні норми законодавства, – тобто судове вирішення окремих категорій справ, судове регулювання правовідносин з окремих категорій спорів. Правоположення, що формулюються в постановах (роз'ясненнях), приймаються не у конкретній справі, тому вони за своєю природою не можуть бути правозастосовними актами. Правила вирішення певних правових ситуацій, які в них містяться, з одного боку, є абстрактними нормами, з іншого, – вони не можуть бути відірвані від судової практики, оскільки їх основою є не самі правовідносини, а правова судова оцінка [14, с. 81].

Зміст повноваження суду касаційної інстанції щодо надання роз'яснень судам з питань застосування законодавства останнім часом змінився і набуває дедалі більшого значення, навіть незважаючи на рекомендаційний характер таких роз'яснень. Однак, і в цьому випадку їх значення щодо спрямування судової практики зберігається. Практика діяльності судів із вирішення юридично значущих справ свідчить, що у випадку наявності роз'яснення пленуму суду касаційної інстанції з певного питання судді, як правило, звертаються до нього, а недотримання положень роз'яснення може бути фактичною підставою для скасування рішення вищою судовою інстанцією.

Список літератури:

1. *Верховному* Суду СССР – 40 лет / [сб. статей и др. матер., посвящ. юбилею Верховного Суда СССР]. – М.: Известия, 1965. – С. 10–22.

2. *Верховный* Суд СССР / [под ред.: В. В. Куликова, Б. С. Никифорова, Л. Н. Смирнова]. – М.: Юрид. лит., 1974. – 424 с.

3. *Грищенко А. В.* Правовий закон: питання теорії та практики в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія правових і політичних учень» / А. В. Грищенко. – Х., 2002. – 19 с.

4. *Иванов С. А.* Еще раз по поводу судебных постановлений как источника трудового права / С. А. Иванов // Судебная практика как источник права. – М.: Юрист, 2000.

5. *Коссак С.* Судовий прецедент як джерело права в зарубіжних країнах / С. Коссак // Юридичний радник. – 2007. – № 2(16). – С. 13–15.

6. *Лебедев В. М.* Судебная власть в современной России / В. М. Лебедев. – СПб.: Изд-во «Лань», 2001. – 384 с.

7. *Лившиц Р. З.* Судебная практика как источник права / Р. З. Лившиц // Журнал российского права. – 1997. – № 6. – С. 12–15.

8. *Марченко М. Н.* Является ли судебная практика источником российского права? / М. Н. Марченко // Журнал российского права. – 2000. – № 12. – С. 19–25.

9. *Ніколаєнко М.* Роль судової практики для країн континентальної системи права / М. Ніколаєнко // Правовий тиждень. – № 22 (95). – 27 трав. 2008 р.

10. *Перлов И. Д.* Кассационное производство в советском уголовном процессе / И. Д. Перлов. – М.: Юрид. лит., 1974. – 482 с.

11. *Смоленцев Е. А.* Научно-практический комментарий к Закону «О Верховном Суде СССР» / Е. А. Смоленцев, Т. Я. Добровольская, А. Г. Мазанов, Х. Б. Шейнин. – М., 1981. – 176 с.

12. *Судебная* практика в советской правовой системе / [отв. ред. С. Н. Братусь]. – М.,1975. – 328 с.

13. *Трудове* право України: [підручник] / [за ред. Н. Б. Болотіної, Г. І. Чанишевої]. – 2-ге вид., стер. –

К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559 с.

14. *Элькинд П. С.* Толкование и применение норм уголовно-процессуального права / П. С. Элькинд. – М.: Юрид. лит., 1967. – 192 с.

Фесенко Л. І. Правова природа роз'яснень суду касаційної інстанції: теоретичні та практичні аспекти

У статті розглядаються деякі теоретичні та практичні аспекти роз'яснень суду касаційної інстанції. Зокрема, визначається необхідність посилення роботи судів касаційної інстанції з питань узагальнення судової практики у вигляді роз'яснень.

Ключові слова: роз'яснення, суд касаційної інстанції, судова практика, Пленум Верховного Суду України.

Фесенко Л. И. Правовая природа разъяснений суда кассационной инстанции: теоретические и практические аспекты

В статье рассматриваются некоторые теоретические и практические аспекты разъяснений суда кассационной инстанции. В частности, определяется необходимость усиления работы судов кассационной инстанции по вопросам обобщения судебной практики в виде разъяснений.

Ключевые слова: разъяснения, суд кассационной инстанции, судебная практика, Пленум Верховного Суда Украины.

Fesenko L. The legal nature of explanations of cassation court instance: theoretical and practical aspects

In the article are considered some theoretical and practical aspects of an explanation of court of cassation instance. Court in particular, defined necessity of work strengthening of the cassation instance courts concerning generalization of judiciary practice in the form of explanations.

Key words: explanations, court of cassation instance, judiciary practice, Plenum of the Supreme Court of Ukraine.